

Kansalaisaloite taitetun indeksin poistamiseksi on myötätuulessa

Puolueisiin sitoutumaton eläkeläisjärjestö Suomen Senioriliike ry käynnisti syyskuussa 2015 Kansalaisaloitteen, jonka tarkoitus on palauttaa nykyisin käytössä oleva työeläkeindeksi eli niin sanottu "taitettu indeksi" takaisin alkuperäiseen muotoonsa ansiotaso- eli palkkaindeksiksi.

Tavoitteena on saada aloitteen tueksi 50 000 kannatusilmoitusta, jolloin Eduskunta on velvollinen ryhtymään lainsäädännöllisiin toimiin vaadittavan lakimuutoksen toteuttamiseksi. Aikaa tuon kannattajamäärän saamiseen on 24.3.2016 saakka. Kansalaisaloitteen voi allekirjoittaa joko internetissä osoitteessa www.kansalaisaloite.fi/fi/fi/aloite/1591 tai paperiversiona.

Päivämäärään 26.1.2016 mennessä aloitteelle oli tullut 36 718 kannatusilmoitusta, joista kansalaisaloite.fi sivuilla 31 172 ja muualla kerättyinä 5 546. Tällä hetkellä aloite työeläkeindeksin palauttamiseksi palkkatasoindeksiksi on kannattajamäärältään selvästi suurin verrattuna muihin parhaillaan vireillä oleviin kansalaisaloitteisiin.

Taitettu indeksi – työeläkkeiden syöpä

Vuoden 1996 alusta käyttöön otettu työeläkkeitä koskeva taitettu indeksi merkitsee sitä, että maksussa olevia työeläkkeitä korotetaan vuosittaisissa indeksitarkistuksissa 20 prosentin painoarvolla ansiotason kehityksestä ja 80 prosentin painolla kuluttajahintaindeksin mukaan.

Alkuperäisissä työeläkelaeissa 1960-luvun alussa eläkkeiden ostovoima sidottiin kokonaisuudessaan eli 100 -prosenttisesti palkkojen eli palkankorotusten kehitykseen. Tämä käytäntö oli voimassa vuosina 1963–1976. Tästä käytännöstä siirryttiin ns. Mieltusen hätätilahallituksen aikana puoliväli-indeksiin (50/50), jossa eläkkeitä korotettiin vuosittain puoliksi palkka- ja puoliksi hintakehityksen mukaan. Tämä menettely oli käytössä vuosina 1977–1995.

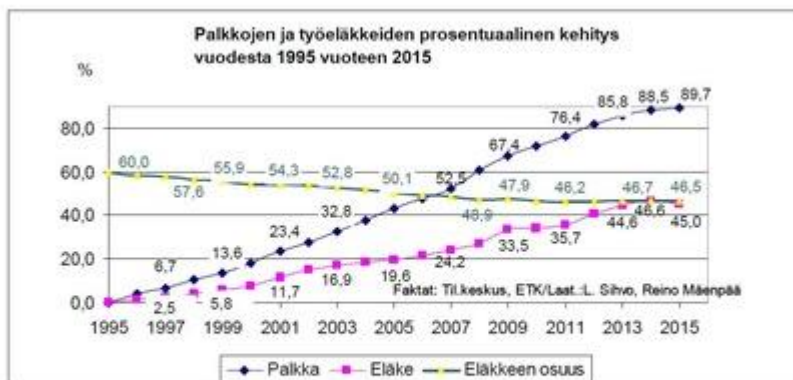
Puoliväli-indeksi 50/50 oli sekin jo selvä heikennys aikaisempaan, yksinomaan palkkakehitykseen nojanneeseen korotusmenettelyyn, sillä nyt eläkkeet alkoivat heiketä palkkoihin nähden 0,4 prosentin vuosivauhdilla. Eläkeläisten kannalta oli kuitenkin tulossa vielä pahempaa kuin vuoden 1996 alusta siirryttiin taitettuun indeksiin (20/80).

Tämän seurauksena työeläkkeet ovat jääneet tasollisesti huomattavasti jälkeen ansio- ja palkkakehityksestä. Sama eläke, joka taitetun indeksin käyttöönoton aattona vuonna 1995 oli 60 prosenttia henkilön tuolloisesta palkasta, oli vuonna 2015 enää vain noin 47 prosenttia vuoden 2015 vastaavasta saman henkilön palkkatasosta. Työeläkkeet jäivät palkkojen kehityksestä jälkeen noin yhden prosenttiyksikön vuosivauhdilla, joten kyse on todellisesta eläkkeitä kalvavasta näivetystaudista, syövästä.

Kuvio 1. Työeläkkeet ja palkat 1995–2015

Suomen Senioriliike ry/L Sihvo

08.07.2015

Piirros kertoo miten huonosti työeläkkeiden kehitys seuraa yleistä palkkatasoa nykyisen työeläkeindeksin (taitettu indeksi) ansiosta. Vuodesta 1995 vuoteen 2015 palkat ovat nousseet noin 90 % eli lähes kaksinkertaistuneet, mutta työeläkkeet ainoastaan puolet tästä. Vertailun vuoksi mainittakoon, että tulotason yläpäässä kansanedustajien palkkakehitys samana aikana on ollut yli 130 % ja yritysjohtajien mieluummin yli 200%.

Eläkkeiden heikennykset ovat jatkuneet viime aikoihin saakka

Työeläkkeiden heikentämisen historia ei päättynyt edellä todettuun "taitettuun" käytäntöön. Alexander Stubbin ja Juha Sipilän hallitusten säästöohjelmien myötä on siirrytty ikään kuin huomaamatta työeläkelakien sisältämien säädösten uudenlaiseen, eläkkeensaajille epäedullisiin tulkintoihin ja menettelytapoihin. Hallituksen uusi keskeinen menettelytapa on eläkeindeksien jäädyttäminen.

Taitetun indeksin kaavaa seuraten työeläkkeitä olisi pitänyt vuonna 2015 korottaa 1,4 prosentilla, mutta hallitus sopi vuoden 2014 kehysriihessä indeksijäädytyksestä, jonka seurauksena korotus jäi 0,39 prosenttiin. Tämän seurauksena työeläkkeellä olevilta jäi saamatta yhteensä yli 100 miljoonan euron indeksikorotukset, jotka siirrettiin työeläkeyhtiöiden käytettäväksi. Tällä toimenpiteellä ei säästetty eikä säästetä valtion menoja, sillä työeläkkeitä ei makseta verovaroista, vaan palkansaajien ja yrittäjien työeläkemaksuista. Indeksijäädytyksellä eläkkeensaajat pakotettiin ilman mitään vastinetta kartuttamaan eläkerahastoja.

Eläkkeiden jäädytys ei rajoittunut koskemaan ainoastaan vuotta 2015. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos Etlä on esittänyt jäädytyksen jatkamista viideksi vuodeksi eli vuoden 2019 loppuun.

Kansaneläkkeet pakkasella

Eläkkeiden jäädytys näkyy selvimmin ja miltei syväjäädytyksenä kansaneläkkeissä, joissa eläkkeiden vuotuinen tarkistus toteutetaan pelkän hintakehityksen pohjalta. Vuonna 2016 nähdään sellainenkin ihme, että eläkkeiden ostovoiman turvaamiseksi luotu indeksi ei korota kansaneläkkeitä vaan alentaa niitä 0.4 prosenttia.

Yksin asuvan henkilön täysimääräinen kansaneläke pienenee vuodenvaihteesta 2016 lukien noin kahdella eurolla kuussa 634 euroon. Tämä johtuu siitä, että hintojen laskiessa myös eläkeindeksi laskee. Lasku leikkaa kaikkia hintaindeksiin sidottuja eläkkeitä ja etuuksia, muun muassa työttömän peruspäivärahaa ja kotihoidon tukea.

Maan hallitus olisi voinut päättää, että Kela-etuuksien taso pidetään kuluvana vuonna aikaisemmalla tasollaan, mutta se ei halunnut välttää kiusausta indeksileikkauksella saatavasta 30 miljoonan euron "säästöstä". Tuolla vastaavalla summalla hallitus päätti korottaa takuueläkettä (ainoa Kelan eläkelaji, jota korotettiin) 20 eurolla eli maksimissaan 767 euroon kuukaudessa. Tuosta "urotyöstä" Sipilän hallitus on muistanut kansalaisia muistuttaa, vaikka eläkkeensaajien kokonaisedun kannalta kyseessä oli jo hölmöläisten keksimä peitteen jatkaminen peiton toista päätä leikkaamalla.

On syytä huomioida, että edellä mainitusta takuueläkkeen 767 euron kuukausittaisesta enimmäismäärästä on vielä 400 euron matka "pinnalle" eli EU:n vuonna 2012 määrittämälle köyhyysrajalle (1 166 e/kk). Pelkän kansaneläkkeen varassa elävien ihmisten toimeentulotason nostamiseksi mitkään nykyiset indeksikorotukset eivät auta, sillä varsinkin miinusmerkkisinä ne vain syventävät pientä eläkettä savien taloudellista ahdinkoa entisestään. Ainoa keino tilanteen korjaamiseksi on näiden eläkkeiden tuntuva tasokorotus, jota ilman syntyvaiheessaan kehuttu takuueläkekin takaa monissa tapauksissa vain köyhyyden jatkumisen.

Myös työeläkkeet vaarassa vajota miinukselle

Työeläke ei ilmeisesti alene vuonna 2016 edellisvuoteen nähden, vaan pysyy nipin napin entisellä tasollaan. Hintojen lasku ei 80 prosentin indeksivaikutuksesta huolimatta paina työeläkkeitä miinuksen puolelle, koska eläkeindeksissä huomioidaan ansiotason kehitystä 20 prosentin verran. Jos hinnat olisivat laskeneet vähänkin enemmän, myös työeläkkeet olisivat menneet miinukselle. Ei ole myöskään takeita siitä, ettei näin voi tapahtua jatkossa.

Pikemminkin on hyvin mahdollista, että myös työeläkkeet alenevat jatkossa tasoltaan edellisvuoteen verrattuna. Suomen ja maailmantaloutta vaivaava deflatorinen hintakehitys (ns. negatiivinen inflaatio, johon raakaöljyn hinnan laskulla on merkittävä vaikutus) näyttää jäävän enemmän tai vähemmän pysyväksi ilmiöksi ainakin lähivuosiksi. Tässä on eräs lisäsyysen Kansalaisaloitteessa esitetyn vaatimuksen tueksi, että nykyinen työeläkeindeksi (taitettu indeksi) on muutettava ansiotasoindeksiksi.

Palkkojen ja eläkkeiden kohtalonyhteys

Palkansaajien ja eläkeläisten toimeentuloehdot ovat määrättyssä vuorovaikutusyhteydessä toisiinsa. Parhaillaan viidettä kertaa käynnistymässä olevissa yhteiskuntasopimusneuvotteluissa työnantajaleirin puolella esiintyy edelleen vaatimusta nollatasoisten palkkaratkaisujen toteuttamiseksi ainakin vuodelle 2017 (sen jälkeen kyseeseen ehkä tulevat vientiteollisuuden mukaiset korotukset).

Työntekijäjärjestöjen tulee vaatimuksissaan huomioida, että nollataso palkansaajille merkitsee tuota vastaavaa tasoa myös työeläkkeen saajille, viimeksi mainituille vielä miinusmerkillä

varustettuna, sillä taitetun indeksin 80-prosentin hintaosuuden negatiivista vaikutusta työeläkeindeksiin ei pystytä kompensoimaan 20 prosentin osuudella nollassa ansiotason noususta (20 prosenttia nollassa taitaa olla nolla).

Yhteinen kamppailu

Pelkän hintaindeksin mukaan määräytyvät eläkekorotukset johtavat puolestaan deflatorisen hintakehityksen oloissa jokseenkin automaattiseen Kela-etuuksien laskuun.

Palkansaajajärjestöjen edustajat ovat paljon vartijoina edessä olevissa neuvotteluissa, joissa kyseessä ovat sekä palkansaajien (tulevien eläkeläisten) että eläkeläisten (entisten palkansaajien) toimeentuloehdot.

Kamppailu palkkatason ja eläketason puolesta kiteytyy nyt erityisen selvästi yhteiskunnan kahden suuren toimijan eli palkansaajien ja eläkeläisten yhteiseksi kamppailuksi.

Palkansaajajärjestöt toimivat palkkojen ja samalla eläkkeiden, eläkeläiset puolestaan toimivat eläkkeiden ja samalla palkkojen riittävän tason säilyttämisen puolesta. Palkkaratkaisu ja toisaalta esim. eläkeläisten Kansalaisaloite "taitetun indeksin" korvaamiseksi palkkaindeksillä suuntautuvat samaan ja yhteiseen päämäärään, kansan suuren enemmistön toimeentuloehtojen parantamiseen.

Työeläkevarat

Piirit, jotka vastustavat nykyisen työeläkeindeksin eli taitetun indeksin muuttamista palkkaindeksiksi, asettavat kysymyksen, mistä varat kyseiseen muutokseen saadaan. Kysymys tuntuu jopa absurdilta kun työeläkerahastoihin kertyneitä varoja eli eläkevaroja verrataan samaan aikaan ulosmaksettuihin eläkkeisiin eli eläkemenoihin.

Kuvio 2. Työeläkerahastojen ja eläkemenojen kehitys 1995–2015

Suomen Senioriliike ry/Is

12.09.2015

Tulotason 13.000 €/v alapuolella ei ole normaalipalkkoja vaan ainoastaan pätkätoita. Keskimääräinen eläketaso on n. 19.000 €/v (1.580 €/v) ja keskimääräinen palkkataso n. 39.000 €/v (3.250 €/v). Eläketulon 45.000 €/v ylittävälle osalle on säädetty 6 %:n lisäraippavero jo ennestään vallitsevan veroenemmyyden päälle. Raippaverolla verotetaan jopa omatoimisesti säästettyjä vapaaehtoisia lisäeläkkeitä!

- / -

Kesäkuun lopussa 2015 eläkerahastojen varat olivat 183 miljardia euroa kun työeläkemenot olivat 25 miljardia euroa vuodessa. Nuo 183 miljardia euroa ovat yli kolme kertaa enemmän kuin valtion budjetti (54 miljardia euroa) ja yli seitsemän kertaa enemmän kuin yhden vuoden

kokonaiseläkemenot. Eläkerahastojen varoja ei ole jouduttu käyttämään eläkkeiden maksuun, vaan ne on maksettu kunakin vuonna sisään tulleista työeläkemaksuista.

Kansalaisaloitteen perusteluissa todetaan, että siirtyminen taitetusta indeksistä palkkatasoindeksiin lisää vuotuisia eläkemenoja 312 miljoonaa euroa jos oletetaan reaali-palkkojen nousuksi 1.6 prosenttia (nykyisten nollalinjaa hipovien palkankorotusten vallitessa palkkaindeksin hinta tulisi olemaan selvästi alempi). Mainittu 312 miljoonaa euroa on 0,18 % eläkerahastojen pääomasta ja 2,6 % niiden rahastojen tuotosta (tuotto oli 12 miljardia euroa vuonna 2014).

Palkkatasoindexin käyttöönotto ei aiheuta työeläkemaksujen korotusta. Lisääntyvät eläkemaksut (sikäli kuin ne nollatasoisten palkkaratkaisujen vallitessa ylipäättään kasvavat) voidaan kustantaa eläkerahastojen sijoitustuotoista, joten niihin ei tarvita verovaroja.

Kulutuskysynnän lisäämisessä ratkaisu?

Rahastojen tuottoja on mielekästä käyttää eläkkeisiin (eikä niitä työeläkelakien mukaisesti muuhun voi käyttääkään), sillä tätä kautta on mahdollista lisätä kansalaisten kulutuskysyntää ja saattaa kansantalouden pyörät liikkeeseen. Kansalaisten kulutusalttiuden lisääminen (julkisten investointien ohella) oli John Maynard Keynesin (1883–1946) keskeinen taloustieteellinen ohje, joka tuntui purevan poikkeuksellisen hyvin toisen maailmansodan jälkeisessä jälleenrakennusvaiheessa.

Eikö tuota vastaavaa menetelmää pidä käyttää tällä hetkellä ja tästä eteenpäin myös Suomessa, jossa syvä taloustaantuma on jatkunut jo kahdeksan vuoden ajan? Juha Sipilän johtaman hallituksen raju taloudellisten ja sosiaalisten etujen leikkaaminen on johtamassa keynesiläiselle suositukselle täysin vastakkaiseen suuntaan. Nyt on palkansaajien ja eläkeläisväestön yhteisen kamppailun aika.